

NACIONĀLĀ ELEKTRONISKO
PLAŠSAIŅAS LĪDZEKĻU PADOME

Rīgā, 2021. gada 8.februārī

LĒMUMS Nr. 68/1-2

Par programmas “Rossija RTR” izplatīšanas ierobežošanu Latvijas teritorijā

Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (turpmāk – Padome) šādā sastāvā: Padomes priekšsēdētājs Ivars Āboliņš, Padomes priekšsēdētāja vietniece Aurēlija Ieva Druvieta, Padomes locekle Ieva Kalderauska, Padomes loceklis Patriks Grīva, Padomes loceklis Jānis Eglītis izskatīja administratīvo lietu par iespējamo Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26. panta 3. – 4. punkta pārkāpumu Latvijas teritorijā izplatītās programmas “Rossija RTR” saturā.

I. LIETAS FAKTISKO APSTĀKĻU APRAKSTS

1. 2020.gada 10.jūlija diskusiju raidījums “60 minūtes”

Raidījuma laikā raidījuma dalībnieki diskutē par to, ka Ukraina, iespējams, esot plānojuši 2016.gadā veikt Krimā terorisma aktus, raidījuma naratīvs ir izteikti naidīgs pret Ukrainas valsti un tautu, un konkrēti:

[1.1] Raidījuma vadītāja Olga Skabejeva norāda: *“Un tā ir absolūti neticama sakritība: burtiski pirms dažām dienām, tas ir, jau Zeļenska laikā. Pirms dažām dienām, Zeļenska laikā, šis cilvēks, kas gatavoja to terora aktu pret Krimas iedzīvotājiem, kļuva par visa Ukrainas izlūk dienesta vadītāju. Un viņa vārds ir Valērijs Kondratjuks (Валерий Кондратюк), tas ir, Ukraina – pašreizējā un bijusī, Porošenko vadītā un Zeļenska vadītā – ir pārvērtusies par valsti – teroristi. Izrādās, ka tas ir absolūti oficiāli.”*

[1.2] *“Porošenko, lūk, tieši tagad mēs dzirdējam šo sarunu, uzvedas kā pēdējais ļaundaris, kā lops, kaut kāds draņķis... Un nevar saprast, kā pret viņu izturēties.”*

[1.3] (videoierakstā skan bijušā Ukrainas prezidenta P.Porošenko teiktais): *“Krievijas pret Ukrainu izteiktās apsūdzības par terorismu okupētajā Krimā skan tikpat bezjēdzīgi un ciniski, kā Krievijas vadības paziņojumi par to, ka Donbasā nav Krievijas karaspēka. Šīs fantāzijas ir tikai ieganst nākamajiem militārajiem draudiem pret Ukrainu.”* (video ierakstā skan bijušā Ukrainas Nacionālās drošības un aizsardzības padomes (NDAP) sekretāra (2014.–2019.gads) Aleksandra Turčinova teiktais): *“Šie FDD provokatīvie murgi ir daļa no hibrīdkara, ko Krievija izvērs pret mūsu valsti.”* (video ierakstā [skan] Ukrainas IeM spīkera 2016. gadā Antona Gerašenko teiktais): *“Attiecībā uz kara noziedznieka Vladimira Vladimiroviča Putina jaunākajiem paziņojumiem, ka Ukraina it kā ir organizējusi terora aktu, es paziņoju*

sekojošo. Par iegāsti tika izvēlēts skandāls ar Krievijas militārās vienības dezertieriem, kam nav nekā kopīga ar Ukrainu.”

[1.4] Raidījuma vadītāja: “Novērst, protams, to, ka Porošenko ir absolūti lopiska uzvedība. Es to saku apzināti, vienkārši tāpēc, ka tad notika militāra sadursme un gāja bojā viens Krievijas iedzīvotājs, un par to strīdēties ir bezjēdzīgi. Tā ir nelietība. Viņš melo, uzvedas vienkārši nepieļaujami. Un kā tad jūs, ukraiņi?! Kā tad jūs, ukraiņi?! Jums ir prezidents – terorists. Terorists valdīja pār jums piecus gadus!”

[1.5] “Īpašās operācijas, tas ir, visa Ukrainas valsts mašīnērija bija iesaistīta, militārpersonas katrā ziņā, organizējot šīs diversijas, tas ir, tas neattiecas tikai uz Porošenko – prezidentu, augstāko virspavēlnieku, runa ir par teroristisku valsti, kas patiešām gatavoja terora aktus Krievijas teritorijā, pēc viņu domām, pat Ukrainas teritorijā, kas ir vēl sliktāk, ja godīgi. Un es arī gribu jums atgādināt: labi, šie valstsvīri, teroristi, bandīti, jā ... tad vēl atcerieties, kā Ukrainas ekspertu plejāde, arī šajā studijā, citās studijās pierādīja “Nu, tie visi ir jūsu Krievijas viltojumi,” tas ir, kalpoja visai šai dezinformācijas mašīnai.”

2. 2020.gada 17.septembra diskusiju raidījums “60 minūtes”

Raidījumā tiek diskutēts par situāciju Baltijas valstīs, notikumiem tajās. Raidījuma laikā kopumā tiek pausta negatīva nostāja par bijušajām Padomju Savienības valstīm, Raidījuma vadītājs dod iespēju raidījuma dalībniekam paust naidīgus un agresīvus aicinājumus pret Ukrainu, un konkrēti:

[2.1] Tātad tā, mums ir ļoti daudz iemeslu, lai izteiktu pretenzijas. Beļģija ir tālu, Lietuva ir tuvu. Kas jums atdeva Viļņas apgabalu? Viļņas apgabals ir Baltkrievijas daļa. Kas jums Klaipēdu (ostu) atdeva? Tā ir mūsu armija, kas asiņojot, to visu iekaroja. Mēs to paņēmām no Vācijas. Kas deva Polijai tās ziemeļu zemes? Tā ir Tīringene, Saksija - tā ir Vācija. Tātad arī mums ir jāizsaka prasības par robežām. Tas pats ir ar Latviju. Kas tā par Daugavpili?

[2.2] Jēkabpils ir krievu pilsēta Latvijas teritorijā, pilnīgi krieviska. Puiši reiz ar mani sazinājās, tur krievu radio ir tikai krievu valodā. Igaunija - kāda Tallina? Rēvele! Nākamgad būs trīs simt gadu. Paziņot: "Pārdēvēt Tallinu, atjaunot Rēveli!" un Narvu atdot Krievijas sastāvā. Tur ir tikai krievu iedzīvotāji. Mums tas jādara. Krievu skolas slēdza? Aizvērt robežas tirdzniecībai ar Igauniju. Tas ir, iet uz priekšu, vajāt viņus, lai baidās. Lūk, mūsu karaspēks sāka mācības. Pilnīga dislokācija, stāvēt uz robežas, pārlādēt, atklāt raķetes, viņi visi ir glēvi, mūsu tanku kāpurķēžu skaņa... tas ir, likt viņiem mūs cienīt, citādi viņi mums katru mēnesi kaut ko teiks.

[2.3] Pacelt gaisā mūsu lidmašīnas. Raidījuma vadītājs: Ir jau paceltas... Atbilde: Jaunas, ne divas – desmit, piecpadsmit, divdesmit... Pēc raidījuma vadītāja jautājuma Un ko tālāk? Tiek sniegta atbilde, ka ir nepieciešams virzīties uz Berlīni, uz Stokholmu, virzīties... Mūsu vēstnieks Turcijā tika nogalināts, vai ne? Un ko mēs esam izdarījuši? Tomātu piegāde mums ir samazināta... Ko jūs vispār? Vēstnieks tika nogalināts! Jāieved dienvienu militārā apgabala karaspēks, armija, flote - viss pārvietojas uz Turcijas piekrasti.

[2.4] Uzlieciet, es brīdināju pirms 10 gadiem. Tad rīkojieties, tad! Nē, viss. Zjuganovs viņu katru reizi apsveic. Kas tas ir? Parlamentārās partijas vadītājs apsveic cilvēku, kuru ienīst visa valsts. Atsevišķi, šīs ir Lukašenko vēlēšanas, bet cits ir nekavējoties aizstāvēt

Baltkrieviju, lai viņi apklust gan Viļņā, gan Varšavā, gan Kijevā. Sākt uzbrukumu Kijevai, sākt uzbrukumu Odesai, brīvprātīgie, vietējie iedzīvotāji, nevis mēs. Tas ir, tagad ir labākais laiks. Tramps tagad baidās kaut ko darīt. Viņš nav nekas līdz 20.janvārim, viņš pirkstu nepakustinās.

3. 2020.gada 21.oktobra diskusiju raidījums "60 minūtes"

Raidījuma laikā tiek apspriestas tēmas, kas saistītas ar notikumiem Baltkrievijā un Ukrainā. Raidījuma laikā raidījuma dalībnieki pauž izteikti negatīvu un nicinošu attieksmi pret Baltkrievijas opozīcijas pārstāvjiem, kā arī tiek izteikti aicinājumi uz vardarbību un militāra rakstura aicinājumi.

[3.1] *Mums jānosūta specvienības, viņa (Svjatlana Cihanouska) sēž Viļņā, jāizzog no viesnīcas, jānogādā Minskā un jātiesā tribunālā! Tribunāls! Tagad atvest. Tribunāls! Un pakārt Minskas centrā, lai visi to redz. Raidījuma vadītāja: Un šādā rīcībā nav nozieguma sastāva? Atbilde: Ja Stolipins nekārtu ienaidniekus visā valstī, mums jau 1907. gadā vairs nebūtu valsts. Vai jūs saprotat, ka uz spēles ir visa valsts un pretī kaut kāda „sterva bāba”? Paskaties uz šo pretīgo seju. Tā ir ragana, tā ir briesmone! Paskatieties uz viņas seju.*

[3.2] *Šī sieviete (Svjatlana Cihanouska) arī staigā un ubago – visur prasa – dodiet, dodiet un pārdod, nodod valsti. Šīs politiskās prostitūtas, eiropieši, saka: labi, labi, palīdzēsim. Ko? Vai viņiem, eiropiešiem, ir vajadzīga Cihanouska? Viņiem ir vajadzīga teritorija, lai to pārvērstu par militāru bāzi, lai tuvotos Smoļenskai. Tad mēs dosim tādu triecienu, ka no viņiem (eiropiešiem) nekas nepaliks pāri. Viņi ir tikpat stulbi kā Hitlera laikā.*

[3.3] *Šeit nav vajadzīgas nianses – kad, kurš, ko. Tie visi ir nelieši, noziedznieki, avantūristi, visi, kas iestājas pret valsti, pret tautu, aicina uz streikiem, uz badu. Tas ir viss – cilvēki ir jāpacietina, jāsasauc tribunāls, kas ilgst trīs dienas, un jāpieņem spriedums – nāvessods.*

[3.4] *Un aizmirstiet vārdu Baltkrievija. Aizmirstiet vārdu Baltkrievija. Jūs esat Vitebskas, Gomeļas, Brestas, Grodņas, Mogiļevas, Minskas apgabali – seši Krievijas apgabali. Un Lukašenko atpūtīsies Sočos. Laiks tur ir labs.*

[3.5] *Viņu valstis tiks iznīcinātas. Un viņi – šie karavīri, šīs bāzes, uz to visu jau ir notēmēts neatkarīgi no tā, cik viņu ir, desmiti miljoni, simts miljoni. Visi tiks vienā veidā iznīcināt. Šīs galvaspilsētas nebūs ne Kijeva, ne Brisele, ne arī kāda cita ...*

[3.6] *Nu, bombardēsim Doņecku no Kijevas. Uzbrukt Krimai. Es tā spriežu. Viņi taču nedos pavēli no Hersonas. Visa vadība atrodas Kijevā. Mēs nesakām, ka vajadzētu iznīcināt pilsētu, mājas un kazarmas, kazarmās ir karavīri, namos ir ierēdņi... Precīzi, viss notiek precīzi, lai daba paliek, pilsētas... Raidījuma vadītājs: Šodien Vladimirs Volfovičs ir noskaņots pakārt un iznīcināt. Atbilde: Un pakārt un iznīcināt. Un visiem jāsaprot – mēs to vairs necietīsim. Visiem parazitāriem, apgādājamiem, liekēžiem pienāk beigas. Viss! Līdz 30. gadam jūsu vairs nebūs – neviena, ne NATO armijas, ne ASV, ne to, kurus vajadzētu pakārt, jo viņi mūs apdraud.*

4. 2020. gada 6. decembra raidījums "Svētdienas vakars ar Vladimiru Solovjovu"

Raidījuma galvenās tēmas saistītas ar krievvalodīgo personu tiesību apspiešanu gan Latvijā, gan citās bijušajās PSRS valstīs. Tiek pausta nostāja, ka būtu labi, ja būtu tikusi saglabāta Padomju Savienība. Raidījuma vadītājs vairākkārtīgi attiecībā uz raidījuma viesiem, kuri pārstāv Ukrainu, kā arī ukraiņu tautu kopumā, izsakās agresīvi, naidīgi ar aizskarošiem un rupjiem vārdiem un izteicieniem. Cita starpā tiek pausta informācija:

[4.1] *“Latvijā arestē žurnālistus, jo viņi krieviski domā un raksta, kā arī ar kādu komunicē krieviski, tas Latvijā jau esot noziegums. Viņš saka, ka, kad nometa padomju varu, tā esot bijusi bezasiņu režīmu sajaukšana, miljoniem bēgļu un starpvalstu konfliktu, cik cilvēku kļuva nabadzīgi, cik lieli zaudējumi tika nodarīti un atzīmē, ka būtu labi, ja tiktu saglabāta Padomju Savienība.”*

[4.2] *“Vajag jaunu sabiedrību, jaunu domāšanas veidu vajag un vajag mazu uzvaru nesošu karu!”* Pēc raidījuma vadītāja jautājuma, kas ar to domāts, tiek skaidrots, ka piedāvā atjaunot Krievijas rietumu robežas, kādas tās bija 1990.gada 1.janvārī. Kā iemesls tiek norādīts, ka ir pārkāpumi pret krievu iedzīvotājiem, krievu valodu, bet kopumā ielu problēmu nebūšot, jo *“NATO klusēšot, jo viņiem nospļauties par Baltiju un visiem pārējiem.”*

[4.3] *“Uz zemes ir vajadzīgs izrāviens, lai zem mūsu (domāta Krievija) tanku, BTR, lidmašīnu rīboņas mēs (domāta Krievija) kaut kur izietu, kādu aizstāvētu un nosvinētu to kā uzvaru.”*

[4.4] *“Jūs (domāti ukraiņi), esat nacistiskāsniecības (мразу). Rietumi nekad pret jums (domāta Ukraina) nevērsīs sankcijas, bet es ceru, ka mēs (domāta Krievija) ieviesīsim jums sankcijas un tad jūs reāli nodrebēsiet.”*

II. LIETAS FAKTISKO APSTĀKĻU JURIDISKAIS NOVĒRTĒJUMS

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punkts noteic: *“Elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās un raidījumos nedrīkst ietvert mudinājumu uz vardarbību vai naida kurināšanu vai aicinājumu diskriminēt kādu personu vai personu grupu dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, valstspiederības, reliģiskās piederības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai jebkuru citu motīvu dēļ.”* Bet Elektronisko plašsaziņas līdzekļu 26.panta 4.punktā ir noteikts, ka *“elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās un raidījumos nedrīkst ietvert aicinājumu uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu.”*

Savukārt Eiropas Parlamenta un Padomes 2018.gada 14.novembra direktīvas 2018/1808, kar kuru grozīta Eiropas Parlamenta un Padomes 2010.gada 10.marta direktīva 2010/13/ES (turpmāk – Direktīva) 6. pants noteic, ka *“neskarot dalībvalstu pienākumu ievērot un aizsargāt cilvēka cieņu, tās ar atbilstīgiem līdzekļiem nodrošina, ka audiovizuālo mediju pakalpojumi, kurus sniedz to jurisdikcijā esoši mediju pakalpojumu sniedzēji, nesatur nekādu kūdīšanu uz vardarbību vai naida kurināšanu pret personu grupu vai grupas locekli jebkura Hartas 21. pantā minēta motīva dēļ.”* Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21.pantā minētie motīvi – *“Aizliegta jebkāda veida diskriminācija, tostarp diskriminācija dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko īpatnību, valodas, reliģijas vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, diskriminācija saistībā ar piederību pie nacionālās minoritātes, diskriminācija īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ.”*

Latvijas Republikā Direktīvas noteikumi ir ieviesti, tos implementējot Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā. Ievērojot minēto, secināms, ka gan Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums, gan Direktīva aizliedz programmās un raidījumos ietvert naidu kurinošu saturu. Ievērojot minēto, Padome turpmāk analizēs, vai programmas “Rossija RTR” saturā ir konstatējams naida kurināšanas aizlieguma pārkāpums, kā arī, vai programmā ir pieļauti tādi pārkāpumi, kas satur Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punktā noteikto aizliegumu ietvert programmās mudinājumu uz vardarbību vai 26.panta 4.punktā noteikto aizliegumu iekļaut programmās aicinājumu uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu.

- 1) Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punts: “*elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās aizliegts ietvert naida kurināšanu [..]*.” Ar jēdzienu “naidis” saprotamas dziļas un noturīgas sajūtas, kam ir raksturīga nelabvēlīga, nosodoša un arī kaujinieciska attieksme pret atsevišķām personām, personu grupām vai notikumiem sabiedrībā. Savukārt ar jēdzienu “naida runa” ir saprotams izteiksmes veids, kas ne tikai aizskar citu personu vai personu grupas cieņu, bet arī spēj izraisīt tālejošas sekas – sašķelt sabiedrību, bet atsevišķos gadījumos pat izraisīt vardarbību. Eiropas Padome ir skaidrojusi, ka ar terminu “naida runa” saprot visas izpausmes formas, kas izplata, kurina, veicina vai attaisno rasu naidu, ksenofobiju, antisemitismu vai citus naida veidus, kuru pamatā ir neiecietība, tostarp: neiecietību, ko izraisa agresīvs nacionālisms un etnocentrisms, diskrimināciju un naidīgumu pret minoritātēm, migrantiem un imigrantu izcelsmes cilvēkiem.¹

Savukārt Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2018.gada tiesu prakses apkopojumā par naida runu un vārda brīvību jēdzieni “kūdīt” un “kurināt” un tiek skaidroti kā citu personu mudināšana uz naidu, diskrimināciju vai vardarbību. Latvijas krimināltiesību eksperts Dr.habil.iur. prof. Uldis Krastiņš nacionālā naida izraisīšanu ir skaidrojis kā: “*Uzskatu, teoriju izplatīšana mutiski vai rakstiski masu saziņas līdzekļos vai citādi, lai izraisītu naidīgu attieksmi pret kādu nāciju vai tautību. Nacionālā naida kurināšana var izpausties, piedēvējot kādai nācijai vai tautībai negatīvas, apkaunojošas tradīcijas, paražas vai tieksmes, aizvainojoši raksturojot kādas nācijas vai tautības īpašības, īpatnības u.tml.*” Savukārt Eiropas Savienības Tiesa 2011. gada 22. septembra spriedumā apvienotajās lietās C-244/10 un C-245/10 *Mesopotamia Broadcast AS METV and RojTV AS* ir skaidrojusi vārdu “kurināšana [mudināšana]” un “naidis” nozīmi. Tiesa ir norādījusi, ka ar vārdiem “kurināšana [mudināšana]” un “naidis” saprotama darbība, kas vērsta uz noteiktu rīcības virzīšanu, no vienas puses, un naidīguma vai atgrūšanas izjūtu attiecībā pret kādu cilvēku kopumu, no otras puses.

Padome uzskata, ka elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā lietotais jēdziens “naida kurināšana” ir plašāks un sevī ietver saturiski šaurāku jēdzienu “nacionālā naida kurināšana”. Proti, var kurināt dažādu veidu naidu, tas ir, naidis var būt vērsts pret dažādiem objektiem. Cita starpā naida objekts var būt jeb naidu var vērst (kurināt) pret noteiktu nāciju, kā arī starp vairākām nācijām un to pārstāvjiem. Līdz ar to ar jēdzienu “mudināšana uz naida kurināšanu” Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma

¹ Recommendation No.R (97) 20 of the Committee of Ministers to Member States on “Hate Speech”.
Pieejams: <https://rm.coe.int/1680505d5b>

26. panta 3. punkta izpratnē saprotams arī raidījumos ietverts tiešs vai netiešs ierosinājums uz naidīgu attieksmi, kādai nācijai vai tautībai piedēvējot negatīvas, apkaunojošas tradīcijas, paražas vai tieksmes, nolūkā radīt naidīgu attieksmi pret kādu citu nāciju vai tautību.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2012. gada tiesu prakses apkopojuma “Tiesu prakse krimināllietās par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu” sadaļā 4.2.3. “Viedoklis un naida kurināšana” ir norādīts: *“Vairākās Rīgas apgabaltiesas izskatītajās lietās, kur noziedzīgs nodarījums izpaudās, uzrakstot plašsaziņas līdzekļos vai ievietojot internetā etnisko naidu un nesaticību izraisošus komentārus, apsūdzētie norādīja, ka tas ir bijis tikai viņu viedoklis. Vienā no šāda veida lietām cietusī norāda, ka personas nodarījums viņu ir ļoti dziļi aizskāris, un tas nevar tikt vērtēts kā viedoklis. Tiesa, līdzīgi kā citās lietās, plašāk neanalizē šo argumentu. Taču, kā vairākkārt norādījis Senāts lietās par goda un cieņas aizskaršanu un kā tas izriet arī no Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses, arī viedoklis nedrīkst būt nesamērīgi aizskarošs. Vēl jo vairāk šis secinājums attiecināms uz naida kurināšanas aizliegumu, jo, ja lietās par goda un cieņas aizskaršanu ir nepieciešams līdzsvarot divas pamattiesības: tiesības uz vārda brīvību un goda un cieņas aizsardzību, tad šāda līdzsvarošana nav nepieciešama attiecībā uz izteikumiem, kas satur aicinājumus uz vardarbību pret kādu rasi, etnisko vai nacionālo grupu.”*

Tātad arī viedokli, ja tas ir dziļi un/vai nesamērīgi aizskarošs, ir pamatoti vērtēt kā naida kurināšanu. Minētā atziņa apstiprināta arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 17. decembra spriedumā lietā *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark*. Spriedumā tiesa secinājusi, ka viedokļa paušana ir viena no cilvēka brīvībām, bet tajā pašā laikā viedoklis nedrīkst būt arī nesamērīgi aizskarošs.

- 2) Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punkts: *“Elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās aizliegts ietvert mudinājumu uz vardarbību [..].”* Ar jēdzienu “vardarbība” ir saprotama tīša iedomāta vai reāla fiziska spēka vai varas apzināta lietošana pret sevi, citu personu, grupu vai kopienu, kas izraisa vai spēj izraisīt ievainojumu, nāvi, posttraumatiskā stresa sindromu, attīstības traucējumus vai zaudējumus.² Savukārt “mudināt” nozīmē ar savu runu, žestiem un izturēšanos censties panākt, lai kāds kaut ko dara. Vērtējot minētos jēdzienus savstarpējā sakarībā, Padome secina, ka, ņemot vērā elektronisko plašsaziņas līdzekļu dažādo auditoriju, tajā skaitā bērnus, jauniešus, personas ar īpašām vajadzībām, dažādu tautību cilvēkus, kā arī to, ka dažāda veida pāri darījumus atsevišķas personu grupas var uztvert īpaši saasināti un nav paredzams, kādas un cik smagas sekas tas var izraisīt, likumdevējs Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā apzināti iekļāvis aizliegumu mudināt uz vardarbību, lai novērstu situācijas, ka elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās tiktu izplatīts tāds saturs, kas auditoriju varētu mudināt uz tādām darbībām, kas ir vardarbīgas, neattaisnojamas un var izraisīt nopietnu kaitējumu un smagas sekas. Mudinājums uz vardarbību pēc savas būtības ir mudinājums izdarīt noziegumu pret kādu personu vai personu grupu, tādējādi nodarot tiem kaitējumu. Šāda saturs

² Pasaules Veselības Organizācija. *Violence: a public health priority*. Ženēva (Šveice) : Pasaules Veselības Organizācija, 1996.

aicinājumu un mudinājumu izplatīšana elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās nav attaisnojama un pieļaujama.

- 3) Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 4.punts: “*elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās aizliegts ietvert aicinājumu uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu [..].*” Ar jēdzienu “karš” saprotama organizēta bruņota cīņa starp divām vai vairākām valstīm, tautām, ciltīm u.tml. vai sociālām grupā valsts iekšienē. Karu raksturo vardarbīga, fiziska spēka pielietošana pret pretējo karojošo pusi un arī civiliedzīvotājiem. Bet “kara kurinātāji” ir personas, arī valstis, valstu grupējumi, kuru politikas mērķis ir radīt un uzturēt pasaulē politiska saspīlējuma stāvokli, kā arī vairot militāro potenciālu. Savukārt ar “aicinājumu uz karu” saprotama tāda personas vai personu grupas rīcība, kas mudina citas personas uzvesties vardarbīgi, parasti tās uzbudinot vai saniknojot. Karš apdraud valstu nacionālo drošību. Nacionālās drošības likuma 1.pantā ir noteikts, ka “*nacionālā drošība ir valsts un sabiedrības īstenotu vienoto, mērķtiecīgu pasākumu rezultātā sasniegts stāvoklis, kurā ir garantēta valsts neatkarība, tās konstitucionālā iekārta un teritoriālā integritāte, sabiedrības brīvības attīstības perspektīva, labklājība un stabilitāte.*” Ievērojot to, ka ir nepieciešams nodrošināt nacionālo drošību un savlaicīgi prognozēt un novērst valsts iekšējo un ārējo apdraudējumu, kā arī garantēt valsts aizsardzību, sabiedrības drošību un tās demokrātisko attīstību, nav pieļaujams, ka elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās tiek izplatīts tāds saturs, kas aicina uz kara vai militāra konflikta izraisīšanu.

2020.gada 10.jūlija diskusiju raidījums “60 minūtes”

Raidījuma laikā raidījuma dalībnieki diskutē par to, ka Ukraina, iespējams, esot plānojusi 2016.gadā veikt Krimā terorisma aktus, raidījuma naratīvs ir izteikti naidīgs pret Ukrainas valsti un tautu. Ukrainas valsts amatpersonas apsūdzības noliedz un uzskata tās par Krievijas organizētām provokatīvām darbībām, kas esot daļa no Krievijas organizētā hibrīdkara pret Ukrainas valsti. Vienlaikus informācija liecina, ka arī ASV apšaubā Krievijas sniegto informāciju par terorisma aktu gatavošanu no Ukrainas puses, jo ASV valdība nav saņēmusi nekādus pierādījumus par Krievijas apsūdzībām. Līdz ar to, ka nav argumentu, lai par neapgāzamu patiesību varētu uzskatīt Krievijas apsūdzības Ukrainai par iespējamo terorisma aktu organizēšanu Krimā 2016.gadā. Diskutējot par šo tematu, diskusijas dalībnieki un raidījuma vadītāja nosauc Ukrainu par teroristisku valsti un tās bijušo prezidentu P.Porošenko par teroristu.

Lai izteiktu šādus pārmetumus bijušajam augstākajam Ukrainas valsts vadītājam un Ukrainas valstij, ir jābūt argumentētam tiesiskam pamatojumam saistībā ar terorismu. Vēstures enciklopēdiskajā vārdnīcā pieejams šāds skaidrojums: “*Terorisms – vardarbības forma, kas izmanto vardarbību kā mehānismu, kurš rada vai veicina pārmaiņas. Teroristi izmanto slepkavības, postīšanu, cilvēku izkropļošanu vai vardarbības draudus, iebiedējot (sējot šausmas), tādējādi terorizējot individuālas personas, grupas, kopienas vai valdības, lai piespiestu minētos objektus pakļauties savām politiskajām prasībām, kuru izpildi vai*

respektēšanu nav iespējams panākt leģitīmā ceļā.”³ Savukārt interneta resursos pieejams šāds skaidrojums: “*Terorisms – starptautiski neatzītu cilvēku vai cilvēku grupu noziedzīga darbība, kas grauj starptautisko kārtību, starptautisko attiecību stabilitāti, apdraud valsti, atsevišķu personu vai kādu cilvēku kopu.*”⁴ Savukārt, Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī publicēts Eiropas Savienības Padomes lēmums (KĀDP) 2019/1341 par konkrētu pasākumu īstenošanu cīņā pret terorismu, kurā ir pieejams saraksts ar personām, grupām un vienībām, kuras tiek uzskatītas par teroristiskām.⁵ Minētajā sarakstā nav iekļauts ne bijušais Ukrainas prezidents P.Porošenko, ne pašreizējais prezidents V.Zeļenskis, ne arī Ukrainas valsts un tauta kopumā. Līdz ar to, nav leģitīma pamatojuma P.Porošenko, V.Zeļenski un Ukrainas valsti dēvēt par teroristiem. Šādi paziņojumi ir vērtējami kā apzināti meli, dezinformācija un naida runa, kas vērsta pret ukraiņu nāciju, tās augstākajām vēlētajām amatpersonām un Ukrainas valsti. Respektīvi, vērtējot raidījuma naratīvu, secināms, ka raidījuma dalībnieki un raidījuma vadītāja pauž izteikti negatīvu, nosodošu un kaujiniecisku attieksmi pret Ukrainas bijušo prezidentu, Ukrainas valsti un ukraiņu nāciju kopumā, piedēvējot tiem nepamatotas apsūdzības smagos noziegumos, kas saistīti ar terorismu. Turklāt Padome konstatējusi, ka ne tikai izplatīta minētā informācija, taču arī tās pasniegšanas veids bijis tāds, kas nenoliedzami būtiski aizskar šo personu un personu grupas – ukraiņu nācijas – cieņu,

Ievērojot minēto, secināms, ka izplatītā informācija vērtējama ne tikai kā nepatiesa, bet arī naidu kurinoša. Raidījuma laikā konstatētā naida kurināšana ir vērtējama kā naida runa pēc nacionālās pazīmes (*vērsta pret ukraiņu nāciju*), kā arī naida runa pēc valstiskās piederības (*vērsta pret Ukrainas valsti*), kuru izplata Krievijas Federācijas valdības kontrolēta televīzijas programma “Rossiya RTR”. Elektroniskā plašsaziņas līdzekļa atbildību šajā gadījumā pastiprina arī tas, ka naidīgos izteikumus izplata ne tikai raidījuma dalībnieki, bet arī raidījuma vadītāja – elektroniskā plašsaziņas līdzekļa žurnāliste. Tāda elektroniskā plašsaziņas līdzekļa un raidījuma vadītājas rīcība ir nepieļaujama, jo raidījuma vadītājas uzdevums ir sekot, lai diskusijas dalībnieki ievērotu vispārpieņemtās tiesiskās normas, ētiskās normas un ievērotu visas citas normas, kuras nosaka žurnālistikas darbības pamatprincipi. Raidījuma vadītājas pienākums ir nekavējoties uzrunāt/pārtraukt to raidījuma dalībnieku, kurš savā diskusijā ignorē un pārkāpj šīs normas. Šajā gadījumā tiek konstatēts, ka raidījuma vadītāja ne tikai neveic šīs funkcijas, bet pati nosauc bijušo Ukrainas prezidentu P.Porošenko par teroristu un Ukrainas valsti, gan P.Porošenko laikā, gan V.Zeļenska laikā, par teroristisku valsti. Šāda raidījuma vadītājas rīcība un retorika vēl vairāk pastiprina naida runas izpausmes pēc nacionālās pazīmes (*vērsta pret ukraiņu nāciju*), kā arī naida runas izpausmes pēc valstiskās piederības (*vērsta pret Ukrainas valsti*). Žurnālistes pienākums šajā gadījumā ir atstāt sevi no raidījuma dalībnieku – intervējamo personu paustajiem viedokļiem, ieturot neitrālu pozīciju (*Jersild v Denmark*), tomēr secināms, ka raidījuma vadītāja darījusi tieši pretējo, aktīvi iesaistoties un paužot naidu kurinošus izteicienus. Jāņem vērā risks, ka par attiecīgo tematiku nesagatavots klausītājs/skatītājs raidījuma vadītāja teikto var uztvert kā patiesību.

³Vēstures enciklopēdiskā vārdnīca. <http://vesture.eu/Terrorisms> (skatīts 2020.gada 14.decembrī).

⁴Interneta vārdnīca Tezaurs. <https://tezaurs.lv/#/sv/terorisms> (skatīts 2020.gada 14.decembrī).

⁵Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019D1341&from=en#d1e32-17-1> (skatīts 2020.gada 14.decembrī).

Vērtējot raidījumā pausto informāciju, kā arī analizējot to saistībā ar normatīvajos aktos noteiktā aizlieguma “kurināt naidu” saturu, Padome secina, ka programmā “Rossija RTR” 2020.gada 10.jūlija raidījumā “60 minūtes” ir pārkāpts Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punkts, kā arī Direktīvas 6.pants.

2020.gada 17.septembra diskusiju raidījums “60 minūtes”

Raidījumā tiek diskutēts par situāciju Baltijas valstīs, notikumiem tajās. Raidījuma dalībnieks V.Žirinovskis pauž informāciju, ka uz vairākām Baltijas valstu pilsētām – Viļņu, Klaipēdu Krievijai jāizsaka prasības, tāpat Krievijai jāpievieno arī Narva, Jēkabpils un Daugavpils, jo tās esot krievu pilsētas. Krievijai būtu jāpiesaka tiesības arī uz Polijas ziemeļu daļu. Auditorijas daļai, kura nezina informāciju par iedzīvotājiem un tautībām minētajās pilsētās, var šķist, ka minētā informācija uzskatāma par patiesu. Raidījuma laikā kopumā tiek pausta negatīva un nicinoša nostāja par bijušajām Padomju Savienības valstīm, norādīts, ka tās uz neko nav spējīgas. Izteiksmes veids, kādā raidījuma dalībnieki pauž šo informāciju vērtējams kā izteikti negatīvs un nicinošs, liekot saprast, ka bijušās Padomju Savienības valstis, kuras šobrīd ir neatkarīgas, nav nekā vērtas un neko daudz bez Krievijas tāpat nerasniegs. Padomes ieskatā minētā informācija uzskatāma par naida kurināšanu pret bijušajām Padomju savienības valstīm, īpaši Baltijas valstīm un to iedzīvotājiem – latviešu, lietuviešu un igauņu nācijām. Aizskārums pakāpe ir būtiska, jo naida runa ir skārusi visas Krievijas pierobežas kaimiņu valstis. Šādi izteikumi nepārprotami ir vērsti uz naidīgas attieksmes radīšanu pret Baltijas valstīm, respektīvi, pret valstspiederību, nacionalitāti.

Tāpat raidījuma laikā tiek minēts, ka *“uz robežām jāizvieto raķetes, jo viņi visi esot bailīgi un mūsu (acīmredzot domāta Krievija) tanku ķēdēm ir jāliek mūs cienīt!”* Papildu V.Žirinovskis norāda, ka ir nepieciešams *“pacelt mūsu (acīmredzot domāta Krievija) lidmašīnas un doties Berlīnes virzienā, Stokholmas virzienā.”* Minētā informācija neapšaubāmi satur pazīmes, kas mudina uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu. V.Žirinovskis attaisno tādas darbības, kuru rezultātā varētu tikt apdraudēta valstu nacionālā drošība un suverenitāte, kā arī nepieciešamība pacelt lidmašīnas un doties Stokholmas un Berlīnes virzienā ir nepārprotams aicinājums uz militāru darbību veikšanu un konflikta izraisīšanu starp Krieviju un Eiropas valstīm. Raidījuma gaitā raidījuma vadītājs dod iespēju raidījuma dalībniekam paust naidīgus un agresīvus aicinājumus pret Ukrainu, tiek izteikts aicinājums *“vajagot organizēt (acīmredzot domāta Krievija) tā, lai Ukrainas opozīcijas spēki uzbrūkot Kijevai un Odesai!”* Arī šādi izteicieni ir uzskatāmi nepārprotamu aicinājumu uz militāru darbību veikšanu un konflikta izraisīšanu.

Lai gan V.Žirinovska paustais raidījuma laikā ir uzskatāms par viedokli, tas ir vērtējams kā nesamērīgi aizskarošs tādā veidā, ka ar pausto tiek aicināts uz vardarbību un tiek kurināts naid pret konkrētu valsti un valstspiederīgajiem. Kā jau secināts iepriekš, tad arī viedokli, ja tas ir dziļi un/vai nesamērīgi aizskarošs, ir pamatoti vērtēt kā naida kurināšanu. Minētā atziņa apstiprināta arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 17.decembra spriedumā lietā *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark*. Spriedumā tiesa secinājusi, ka viedokļa paušana ir viena no cilvēka brīvībām, bet tajā pašā laikā viedoklis nedrīkst būt nesamērīgi aizskarošs.

Vērtējot raidījumā paustos izteikumus kontekstā un analizējot paustās informācijas saturu un mērķi, Padome secina, ka šie izteicieni var apdraudēt arī dažādu sabiedrības grupu mierīgu

līdzāspastāvēšanu gan Latvijā, gan Lietuvā, gan Igaunijā, gan Ukrainu, jo šajās valstīs dzīvo arī krievu minoritātes pārstāvji. Apdraudējums dažādu sabiedrības grupu mierīgu līdzāspastāvēšanai varētu izpausties tā, ka krievu minoritāti šie izteicieni, iespējams, varētu aicināt uz V.Žirinovska paustās, tā saucamās, “vēsturiskās patiesības” atjaunošanu. Savukārt, latviešu nācija, lietuviešu nācija, igauņu nācija un ukraiņu nācija šos izteicienus uztvertu kā savu nacionālo un valstisko tiesību aizskārumu. Līdz ar to, starp minētajām nācijām un krievu minoritātēm šajās valstīs varētu rasties etniskā spriedze, kuru jau tā veicina šodienas Krievijas agresīvā propaganda un mēģinājumi sev labvēlīgā gaismā pārrakstīt vēsturi, ignorējot faktus.

Vērtējot raidījumā pausto informāciju, kā arī analizējot to saistībā ar normatīvajos aktos noteikto aizlieguma “kurināt naidu” un “aicināt uz karu vai militāru konfliktu” saturu, Padome secina, ka programmā “Rossija RTR” 2020.gada 17.septembra raidījumā “60 minūtes” ir pārkāpts Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punkts, 4.punkts kā arī Direktīvas 6.pants.

2020.gada 21.oktobra diskusiju raidījums "60 minūtes"

Raidījuma laikā tiek apspriestas tēmas, kas saistītas ar notikumiem Baltkrievijā un Ukrainā. Raidījuma laikā raidījuma dalībnieki pauž izteikti negatīvu un nicinošu attieksmi pret Baltkrievijas opozīcijas pārstāvjiem, izteicieni satur naida kurināšanu, mudinājumu uz vardarbību un pat militāra rakstura draudus. Raidījuma dalībnieka V.Žirinovska paustais izteiciens “*vajagot viņu (domāta Svjatlana Cihanouska) atvest atpakaļ uz Minsku, tad tribunāls un pakārt Minskas centrā, lai visi redzētu*” nepārprotami norāda uz aicinājumu vardarbīgā veidā pārvest Baltkrievijas opozīcijas līderi no Viļņas uz Minsku un nogalināt. Padome nav šaubu, ka šādi izteikumi liecina par tiešu aicinājumu izdarīt noziegumu – izzagt, vardarbīgā veidā atvest personu un nogalināt. Šāda satura aicinājumu un mudinājumu izplatīšana elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās nekādā veidā nav attaisnojama un pieļaujama. Šādi izteikumi tiek pausti ar mērķi iedvest bailes, lai sabiedrība nenostātos pret politiskās varas lēmumiem un veiktajām darbībām. Lai gan raidījuma dalībnieks expressis verbis aicina pakārt tieši opozīcijas līderi *Svjatlanu Cihanousku*, nevis ukraiņus kopumā, taču secināms, ka šāds aicinājums varētu tikt vērsts arī pret to ukraiņu tautas daļu, kuri iestājas pret varas realizēto politiku un atbalsta opozīcijas un tās līderes darbības, lai veicinātu izmaiņas valstī.

Tāpat raidījumā laikā V.Žirinovskis paudis izteikti nicinošu attieksmi pret Baltkrievijas opozīcijas līderi: “*Kaut kāda „sterva bāba”? Paskaties uz šo pretīgo seju. Tā ir ragana, tā ir briesmone! Paskatieties uz viņas seju!*” Šādi, negatīvi, nicinoši, apvainojoši un aizskaroši izteicieni pret Baltkrievijas opozīcijas līderi būtiski aizskar ne tikai konkrēto personu, bet arī visu baltkrievu nācijas daļu, kas sevi identificē kā opozīcijai piederušus un vēlas izmaiņas valstī. Šādi izteikumi nepārprotami kurina naidu pret baltkrievu nāciju un Baltkrieviju kopumā. Lai gan arī šajā gadījumā V.Žirinovska paustais ir uzskatāms par viedokli, tas ir vērtējams kā nesamērīgi aizskarošs tādā veidā, ka ar pausto tiek aicināts uz vardarbību un tiek kurināts naidis pret konkrētu valsti un valstspiederīgajiem, kas saskaņā ar iepriekš secināto arī ir kvalificējams kā naida kurināšana.

Vienlaikus Padome secina, ka raidījumā paustie izteikumi “*miljons, desmit miljoni, simts miljoni tikšot iznīcināti. Nebūs galvaspilsētu, ne Kijevas, ne Briseles (..) tādu, kāda esot*

šodienas Kijeva, esot labāk iznīcināt un uzcelt no jauna” nepārprotami norāda uz vēlmi un aicinājumu izraisīt militāru konfliktu un graut valstu suverenitāti. Nepastāv saprātīgas šaubas, ka tāda viedokļa izplatīšana, kur tiek aicināts graut kādas valsts teritoriālo vienotību un iznīcināt to uzskatāms par nesamērīgu un kvalificējams kā aicinājums uz kara vai militāra konflikta izraisīšanu.

Vērtējot raidījumā pausto informāciju, kā arī analizējot to saistībā ar normatīvajos aktos noteikto aizlieguma “kurināt naidu” un “aicināt uz karu vai militāru konfliktu” saturu, Padome secina, ka programmā “Rossija RTR” 2020.gada 21.oktobra raidījumā “60 minūtes” ir pārkāpts Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punkts, 4.punkts kā arī Direktīvas 6.pants.

2020. gada 6. decembra raidījums “Svētdienas vakars ar Vladimiru Solovjovu”

Raidījumā nepārprotami pausts vēstījums, kas saistīts ar krievvalodīgo personu tiesību apspiešanu gan Latvijā, gan citās bijušajās PSRS valstīs, tiek pausta informācija, ka *“Latvijā arestē žurnālistus, jo viņi krieviski domā un raksta, kā arī ar kādu komunicē krieviski, tas Latvijā jau esot noziegums.”* Tāpat tiek pausta nostāja, ka būtu labi, ja būtu tikusi saglabāta Padomju Savienība. Raidījumā kopumā tiek pausta nostāja, ka Latvijā un citās bijušās Padomju Savienības valstīs kopš Padomju Savienības sabrukuma situācija tikai pasliktinās, nav nekādas izaugsmes, politiskā vara un latviešu tauta apspiež krievvalodīgos. Minētie izteikumi kvalificējami kā naida kurināšana gan pret Latvijas valsti, gan citām bijušajām Padomju Savienības valstīm, tāpat nenoliedzami naidu kurinoši izteikumi vērsti ne tikai pret valstīm, bet arī, piemēram, latviešu nāciju. Ar vārdiem “kurināšana [mudināšana]” un “nails” saprotama darbība, kas vērsta uz noteiktu rīcības virzīšanu, no vienas puses, un naidīguma vai atgrūšanas izjūtu attiecībā pret kādu cilvēku kopumu, no otras puses, šajā gadījumā raidījumā tiek pausta nostāja, ka latvieši ir atgrūž, ir naidīgi un veic darbības pret krievvalodīgajiem un to tiesību ierobežošanu. Šādu izteikumu paušana elektroniskajā plašsaziņas līdzeklī nenoliedzami palielina iespēju un var apdraudēt arī dažādu sabiedrības grupu mierīgu līdzāspastāvēšanu gan Latvijā. Kā arī, ņemot vērā, minētā informācija neatbilst patiesībai, ir konstatējama apzināta faktu sagrozīšana, nolūkā veidot naidīgu attieksmi pret latviešiem. Savukārt izteikumi, kas saistīti ar Padomju Savienības atjaunošanas nepieciešamību uzskatāmi pret tādiem, kas apdraud Latvijas valsts suverenitāti.

Raidījuma laikā V.Žirinovskis pauž informāciju arī par nepieciešamajām izmaiņām sabiedrībā, raksturojot to šādi: *“Vajag jaunu sabiedrību, jaunu domāšanas veidu vajag un vajag mazu uzvaru nesošu karu!”* Pēc raidījuma vadītāja jautājuma, kas ar to domāts, tiek skaidrots, ka piedāvā atjaunot Krievijas rietumu robežas, kādas tās bija 1990.gada 1.janvārī. Kā iemesls tiek norādīts, ka ir pārkāpumi pret krievu iedzīvotājiem, krievu valodu, bet kopumā ielu problēmu nebūšot, jo *“NATO klusēšot, jo viņiem nospļauties par Baltiju un visiem pārējiem.”* Kā arī: *“Uz zemes ir vajadzīgs izrāviens, lai zem mūsu (domāta Krievija) tanku, BTR, lidmašīnu rīboņas mēs (domāta Krievija) kaut kur izietu, kādu aizstāvētu un nosvinētu to kā uzvaru.”* Minētā informācija nepārprotami liecina par aicinājuma izteikšanu izraisīt militāru konfliktu visās bijušajās Padomju Savienības valstīs, un atjaunot vēsturiskās Padomju savienības robežas, lai sekmētu Krievijas izrāvienu. Ņemot vērā minēto, būtībā tiek izteikt

aicinājums visas bijušās Padomju Savienības valstis atkārtoti iekļaut Krievijas sastāvā un izbeigt šo valstu neatkarību, kā arī norādīts uz šo valstu “nevērtīgumu”, jo gadījumā, ja šādas darbības tiktu veiktas, tad NATO un Eiropai kopumā par to nebūtu iebildumu. Šādu, nepatiesu, izteikumu paušana liecina gan par naidu kurinošiem izteikumiem pret bijušajām Padomju Savienības valstīm, noniecinot valstu un to iedzīvotāju vērtību, kā arī satur militāra rakstura draudus.

Cita starpā raidījuma laikā raidījuma vadītājs vairākkārtīgi attiecībā uz raidījuma viesiem, kuri pārstāv Ukrainu, kā arī ukraiņu tautu kopumā izsakās agresīvi, naidīgi ar aizskarošiem un rupjiem vārdiem un izteicieniem, mēģinot auditorijas acīs ievērojami mazināt ukraiņu tautas vērtību: “*Jūs (domāti ukraiņi), esat nacistiskās niecības (mpazu). Rietumi nekad pret jums (domāta Ukraina) nevērsīs sankcijas, bet es ceru, ka mēs (domāta Krievija) ieviesīsim jums sankcijas un tad jūs reāli nodrebēsiet.*” Raidījuma vadītāja izteiksme uzskatāma par īpaši agresīvu. Šādi izteikumi nepārprotami ir vērsti uz naidīgas attieksmes radīšanu pret Ukrainu, respektīvi, pret valstspiederību, nacionalitāti. Elektroniskā plašsaziņas līdzekļa atbildību šajā gadījumā pastiprina arī tas, ka naidīgos izteikumus izteicis pats raidījuma vadītājs – elektroniskā plašsaziņas līdzekļa žurnālists. Konkrētajā gadījumā ir nepārprotami konstatējama naida kurināšana. Padome minēto pamato ar Eiropas Savienības Tiesas 2011.gada 22.septembra spriedumā apvienotajās lietās C-244/10 un C-245/10 *Mesopotamia Broadcast AS METV and RojTV AS* sniegtajām atziņām. Spriedumā ir skaidrota vārdu “kurināšana [mudināšana]” un “naids” nozīme. Tiesa ir norādījusi, ka ar vārdiem “kurināšana [mudināšana]” un “naids” saprotama darbība, kas vērsta uz noteiktu rīcības virzīšanu, no vienas puses, un naidīguma vai atgrūšanas izjūtu attiecībā pret kādu cilvēku kopumu, no otras puses. Elektroniskais plašsaziņas līdzeklis ar aktīvām darbībām (izplatot nepilnīgu, melīgu informāciju) rada iespaidu, ka ukraiņu nācija un valsts ir nekam nederīgas un tās pastāvēšanai nav nekādas nozīmes. Un ukraiņiem būtu jābaidās no Krievijas, jo tā blakus ir spēcīga un var veikt tādas darbības un ieviest tādas sankcijas, lai Ukraina nodrebētu un nepretotos. Lai gan raidījuma vadītāja paustais varētu būt uzskatāms par viedokli, tas ir vērtējams kā nesamērīgi aizskarošs tādā veidā, ka ar pausto tiek aicināts uz vardarbību un tiek kurināts naids pret konkrētu valsti un valstspiederīgajiem. Kā jau secināts iepriekš, tad arī viedokli, ja tas ir dziļi un/vai nesamērīgi aizskarošs, ir pamatoti vērtēt kā naida kurināšanu. Minētā atziņa apstiprināta arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 17.decembra spriedumā lietā *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark*. Spriedumā tiesa secinājusi, ka viedokļa paušana ir viena no cilvēka brīvībām, bet tajā pašā laikā viedoklis nedrīkst būt nesamērīgi aizskarošs. Tāpat būtiski uzsvērt, ka žurnālistam būtu jārīkojas profesionāli un jānošķir sevi no intervējamo personu vai šajā gadījumā – diskusijas dalībnieku – paustajām idejām (*Jersild v Denmark, 1994*). Taču šajā gadījumā raidījuma vadītājs rīkojies tieši pretēji.

Vērtējot raidījumā pausto informāciju, kā arī analizējot to saistībā ar normatīvajos aktos noteikto aizlieguma “kurināt naidu” un “aicināt uz karu vai militāru konfliktu” saturu, Padome secina, ka programmā “Rossija RTR” 2020.gada 6.decembra raidījumā “Svētdienas vakars ar Vladimiru Solovjovu” ir pārkāpts Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punkts, 4.punkts kā arī Direktīvas 6.pants.

III. PADOMES RĪCĪBA KONSTATĒTO PĀRKĀPUMU GADĪJUMĀ

Atbilstoši Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3.punktā noteiktajam “*elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās un raidījumos nedrīkst ietvert mudinājumu uz vardarbību vai naida kurināšanu vai aicinājumu diskriminēt kādu personu vai personu grupu dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, valstspiederības, reliģiskās piederības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai jebkuru citu motīvu dēļ.*” Bet Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 4.punktā ir noteikts, ka “*elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās un raidījumos nedrīkst ietvert aicinājumu uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu.*”

Ņemot vērā šajā lēmumā konstatēto, kā arī turpmāk norādīto, Padome uzskata, ka programmas “Rossija RTR” 2020.gada 10.jūlija, 2020.gada 17.septembra, 2020.gada 21.oktobra raidījumos “60 minūtes” un 2020.gada 6.decembra raidījumā “Svētdienas vakars ar Vladimiru Solovjovu” ir ietverta informācija, kas ir pretrunā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3. un 4.punktā noteikto. Proti, programmas “Rossija RTR” raidījumos ietvertā informācija ir tiešā pretrunā un tādējādi būtiski pārkāpj Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26. panta 3. un 4. punktā noteiktos aizliegumus programmās iekļaut mudinājumu uz naida kurināšanu un aicinājumu uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu. Papildu normatīvajos aktos noteiktajam, pieņemot lēmumu Padome ņem vērā arī turpmāk norādīto.

2020.gadā Krievijas Federācija preses brīvības indeksā ierindojās 149. vietā no 180 vietām.⁶ Vienlaikus Padome konstatē, ka programma “Rossija RTR” cittautiešu vidū Latvijā ir otrais biežāk minētais medijs (18% gadījumu), taču, lai iegūtu informāciju par starptautiskajām aktualitātēm, programma “Rossija RTR” ir vispopulārākais avots un to izmanto pat 25% Latvijā dzīvojošu cittautiešu.⁷ Taču Krievijā joprojām tiek ieviesti arvien jauni un stingrāki ierobežojumi plašsaziņas līdzekļiem, un iespējas sniegt objektīvas reportāžas un sekmē žurnālistu ētikas standartu graušanu.⁸ Notiek arī žurnālistu un neatkarīgo plašsaziņas līdzekļu apspiešana, turpinot žurnālistu un blogeru aizturēšanu.⁹ Elektroniskie plašsaziņas līdzekļi tiek izmantoti Krievijas ārpolitikas interesēm atbilstošas informācijas izplatīšanai, oficiāli argumentējot to ar savu tautiešu aizsardzību, Krievijas valstij pilnībā piederošās un kontrolētās programmas “Rossija RTR” raidījumos ir konstatēta propaganda naida kurināšanas un aicinājuma uz karu vai militāru konfliktu formā, turklāt tajā izmantotie argumenti tiek attiecināti arī uz Latviju. Turklāt, ņemot vērā apstākli, ka Latvija līdz 1990. gadam bijusi Padomju Savienības sastāvā, kā arī to, ka Latvijā lielākā nacionālā minoritāte ir krievvalodīgie, šāda satura vienpusīgu sižetu izplatīšana Latvijas krievvalodīgo kopienai var radīt sajūtu, ka Latvijas valsts un latviešu tauta šo kopienu atstumj un pret to izturas ar naidu nacionālu iemeslu (valodas) dēļ, kā arī sekmēt sabiedrības segregāciju.

⁶ Pieejams:

<https://rsf.org/en/ranking?fbclid=IwAR2LXYd5WhbwsSENfoF6B3xNpntSPRKnDhEGltd9p7rrfb6JZJhAoWlUxg>

⁷ Pētījums “Latvijas iedzīvotāju medijpratība”, Latvijas Fakti, 2020 Pieejams:

https://www.km.gov.lv/sites/km/files/media_file/medijpratibas_petijums_latvijas_dati_2020.pdf

⁸ Eiropas Parlamenta 2015.gada 10.jūnija rezolūcija par ES un Krievijas attiecībām. O.punkts un 12.-14.punkts (2015/2001(INI))

⁹ Eiropas Parlamenta 2018.gada 8.februāra rezolūcija par stāvokli ES un Krievijas politiskajās attiecībās (2018/2158 (INI)) I punkts.

Elektroniskā plašsaziņas līdzekļa izplatītie raidījumi nereti ne tikai vienpusīgi pasniedz informāciju, tie ir manipulatīvi inscenēti kā militārās agresijas palīg līdzekļi un tiek pozicionēti kā kara vešanas instrumenti. Arī gadījumos, kad naida kurināšanas vai aicinājuma uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu epizodes konstatētas diskusiju raidījumos, Padomes ieskatā raidorganizācija nes atbildību par šādu viedokļu paušanas neierobežošanu un saprātīga viedokļu līdzsvara neesamību. Padome vērs uzmanību, ka augstu vērtē vārda brīvību, kura ir uzskatāma par vienu no lielākajām demokrātiskas valsts vērtībām, kuru izmantot ir tiesīgs ikviens tās sabiedrības loceklis. Tiesības uz vārda brīvību sevī ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Tomēr konkrēto gadījumos vārda brīvība ir ierobežojama, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību un labklājību. Proti, gadījumā, ja diskusijas formāta piešķirtās tiesības tās dalībniekiem brīvi paust savu viedokli tiek izmantotas negodprātīgi jeb tādā veidā, kas ir atbilstošs plašsaziņas līdzekļa redakcionālajai politikai, Padomes ieskatā, vārda brīvības izmantošana nolūkā raisīt naidīgu attieksmi vai paust ar aicinājumu uz karu nav pieļaujama vārda brīvības izpausme, jo tā neatbilst vispārējiem elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības mērķiem – informēt, izglītēt un izklaidēt sabiedrību, kā arī ir pretēji demokrātijas pamatprincipiem. Vērtējot sižetus gan kontekstā, gan arī atsevišķus individuālus izteikumus, ir konstatējams gan nepārprotams aicinājums uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu, gan naida kurināšana etniskās un valstspiederības dēļ. Līdz ar to Padome secina, ka programmas “Rossija RTR” raidījumos atspoguļotā informācija nepārprotami un būtiski pārkāpj EPLL 26. panta 3. un 4. punktu, un ir pretrunā Direktīvas 6. pantam.

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmā daļa noteic: *“Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome nodrošina uztveršanas brīvību un Latvijas teritorijā neierobežo elektroniskā plašsaziņas līdzekļa audiovizuālās programmas retranslāciju no citas Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts, izņemot gadījumus, kad elektroniskā plašsaziņas līdzekļa programmā ir būtiski pārkāpti šā likuma 24. panta devītās vai desmitās daļas vai 26. panta 1., 2., 3., 4., 5., 6. vai 9. punkta noteikumi un šāds pārkāpums iepriekšējo 12 mēnešu laikā noticis vismaz divas reizes.”* Savukārt atbilstoši Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 1. panta 28. punktam retranslācija ir *“programmas uztveršana un tūlītēja pilnīga vai daļēja izplatīšana Latvijā publiskā elektronisko sakaru tīklā, neizdarot programmā vai raidījuma saturā nekādus grozījumus. [..].”*

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmo daļu lasot kopsakarā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 1. panta 28. punktā noteikto definīciju, secināms, ka Padome noteiktos gadījumos var pieņemt lēmumu par kādas programmas retranslācijas pārtraukšanu Latvijas teritorijā, neatkarīgi no tā, vai retranslāciju nodrošina tāds subjekts, kurš ir saņēmis Padomes izdotu retranslācijas atļauju vai apraides atļauju, vai subjekts, kurš to dara bez attiecīgas atļaujas, piemēram, tādēļ, ka atrodas citas valsts jurisdikcijā. No minētā izdarāms secinājums, ka likumdevējs ir paredzējis Padomei tiesības ierobežot programmas “Rossija RTR” retranslāciju, ja tiek konstatēts nepārprotams un būtisks Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26. panta 3. un 4. punkta pārkāpums.

Ņemot vērā šajā lēmumā konstatēto, Padome secina, ka programmas “Rossija RTR” 2020.gada 10.jūlija, 2020.gada 17.septembra, 2020.gada 21.oktobra raidījumos “60 minūtes” un 2020.gada 6.decembra raidījumā “Svētdienas vakars ar Vladimiru Solovjovu” ir pārkāpti Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.panta 3. un 4.punkta noteikumi un ir iestājies

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmajā daļā paredzētais tiesiskais sastāvs programmas izplatīšanas ierobežošanai.

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmā daļa paredz ierobežot retranslāciju, ja ir pieļauti Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 24. panta devītās vai desmitās daļas vai 26. panta 1., 2., 3., 4., 5., 6. vai 9. punkta noteikumi un šāds pārkāpums iepriekšējo 12 mēnešu laikā noticis vismaz divas reizes. Padome uzskata, ka Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmā daļa ir tulkojama plašāk un ar likuma tekstā lietoto jēdzienu “retranslācija” ir jāsaprot ne vien retranslācija Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 1. panta 28. punkta izpratnē, bet arī jebkura cita veida ārvalstī veidotas programmas izplatīšana Latvijā. Tāpēc Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmā daļa ir attiecināma arī uz konkrētās lietas apstākļiem, kuros programma “Rossija RTR” Latvijā tiek izplatīta, neizmantojot retranslāciju. Šādu izpratni, ka Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmā daļa ir iztulkojama plašāk, Padome pamato ar Direktīvas mērķiem un Eiropas Savienības Tiesas praksi. Proti, Direktīvas 3. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka “*Dalībvalstis nodrošina uztveršanas brīvību un savā teritorijā neierobežo audiovizuālo mediju pakalpojumu retranslāciju no citām dalībvalstīm tādu apsvērumu dēļ, kuri ietilpst šīs direktīvas koordinētajās jomās.*” Savukārt panta otrajā daļā ir noteikts, kādos gadījumos attiecībā uz televīzijas apraidi dalībvalsts var atkāpties no pienākuma nodrošināt uztveršanas brīvību. Padome uzskata, ka gadījumā, ja dalībvalsts drīkstētu atkāpties no pienākuma nodrošināt uztveršanas brīvību tikai gadījumā, ja ārvalsts televīzijas programma tiktu izplatīta retranslācijas ceļā, netiktu sasniegts Direktīvas mērķis ierobežot televīzijas apraidi tajos gadījumos, kad attiecīgie likuma pārkāpumi tiek pieļauti, televīzijas programmu izplatot jebkādā citā tehnoloģiskā veidā, nevis retranslējot to. Tāpēc, lai nodrošinātu Direktīvas mērķa (tiesības atkāpties no pienākuma nodrošināt uztveršanas brīvību, ja tiek pieļauti attiecīgie pārkāpumi jebkurā gadījumā neatkarīgi no programmas apraides veida) sasniegšanu, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmā daļa ir jātulko paplašināti, to attiecinot uz visiem apraides veidiem, ne tikai uz retranslāciju. To, ka konkrētajā lietā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmo daļu ir pamats tulkot paplašināti, Padome pamato ar Eiropas Savienības Tiesas spriedumos lietās *14/83 Von Colson and Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen* (sk. sprieduma 26.punktu) un *C-106/89 Marleasing SA v. La Comercial Internacional de Alimentacion SA* (sk. sprieduma 8.punktu) sniegtajiem skaidrojumiem par to, kā dalībvalsts iestādei ir jāveicina direktīvas mērķu sasniegšana gadījumā, ja direktīva vispār nav ieviesta vai ir ieviesta nepilnīgi. Nav šaubu, ka šie noteikumi jāisteno arī gadījumos, kad direktīva ir pārņemta pilnībā. Padomes ieskatā retranslācijas jēdzienam Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmā daļa jāietver visi programmas izplatīšanas veidi, tai skaitā satelīta apraide un programmas izplatīšana internetā.

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma normas paredz Padomei tiesības izlemt, vai konkrētajā gadījumā administratīvais akts ir izdodams. Tāpat normatīvie akti neparedz izdot noteikta satura administratīvo aktu, tāpēc šāda administratīvā akta satura noteikšana ir Padomes kompetencē. Šādu kārtību likumdevējs noteicis Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 65. panta ceturtajā daļā, kas noteic: “*Ja piemērojamā tiesību norma ļauj iestādei izlemt, vai administratīvo aktu izdot vai neizdot, bet izdošanas gadījumā nenosaka konkrētu tā saturu (brīvais administratīvais akts), iestāde vispirms apsver izdošanas*

lietderību. Ja iestāde secina, ka administratīvais akts ir izdodams, tā izdod šo aktu, ievērojot piemērojamā tiesību normā noteiktos ietvarus, un šajos ietvaros, pamatodamās uz lietderības apsvērumiem, nosaka administratīvā akta saturu. [..].”

Ievērojot minēto, Padomei ir jāveic visaptverošs lietderības apsvērumu vērtējums par administratīvā akta izdošanas un satura lietderību. Lietderības apsvērumu vērtēšanas kritēriji, lemjot par brīvā administratīvā akta izdošanu, noteikti APL 66. panta pirmajā daļā, kas noteic, ka, apsverot administratīvā akta izdošanas vai tā satura lietderību, iestāde lemj:

- a. par administratīvā akta nepieciešamību, lai sasniegtu tiesisku (leģitīmu) mērķi;
- b. par administratīvā akta piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai;
- c. par administratīvā akta vajadzību, tas ir, par to, vai šo mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo administratīvā procesa dalībnieku tiesības vai tiesiskās intereses;
- d. par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Padome uzskata, ka šo lēmumu ir nepieciešams pieņemt, lai sasniegtu leģitīmu mērķi, pamatojoties uz turpmāk norādītajiem apsvērumiem.

Administratīvā akta nepieciešamība, lai sasniegtu leģitīmu mērķi

Satversmes 100. pants paredz *“Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.”* 116.pants paredz, ka personas tiesības, kas noteiktas Satversmes 100.pantā, var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai sasniegtu leģitīmu mērķi – aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Satversmes tiesa ir skaidrojusi, ka Satversme vārda brīvības ierobežojumus noteikusi vispārīgi, savukārt Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk – ECTK) dod konkrētākus kritērijus. Tāpēc attiecībā uz pieļaujamajiem plašākajiem vārda brīvības ierobežojumiem Satversmes normas jāinterpretē ECTK 10. panta izpratnē (*Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 22. punkts*). Pamattiesību uz vārda brīvību ierobežojuma mērķis atzīstams par leģitīmu tikai tad, ja tas atbilst ne vien Satversmes 116. pantā, bet arī ECTK 10. pantā minētajiem mērķiem, kuru labad var ierobežot vārda brīvību (*Satversmes tiesas 2010. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-45-01 9. punkts*). ECTK 10. panta otrajā daļā noteikts: *“Tā kā šo brīvību īstenošana ir saistīta ar pienākumiem un atbildību, tā var tikt pakļauta tādām prasībām, nosacījumiem, ierobežojumiem vai sodiem, kas paredzēti likumā un nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziegumus, aizsargātu veselību vai tikumību, aizsargātu citu cilvēku cieņu vai tiesības, nepieļautu konfidenciālas informācijas izpaušanu vai lai nodrošinātu tiesas varu un objektivitāti.”* Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmā daļa un attiecīgi 26. panta 3. un 4. punktā noteiktie gadījumi, kad iestādei ir tiesības ierobežot personas vārda brīvību (elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu retranslāciju no citām valstīm), pēc būtības jau paši par sevi norāda uz šā ierobežojuma leģitīmajiem mērķiem, kas noteikti Satversmes 116. pantā un ECTK 10. panta otrajā daļā.

Satversmes tiesa atzinusi, ka ikvienam ir tiesības brīvi paust savus uzskatus jebkādā veidā – mutvārdos, rakstveidā, vizuāli, ar māksliniecisku izteiksmes līdzekļu palīdzību u.tml. (sk. *Satversmes tiesas 2003.gada 5.jūnija sprieduma lietā Nr.2003-02-0106 secinājumu daļas 1.punktu un 2003.gada 29.oktobra sprieduma lietā Nr.2003-05-01 21.punktu*). Turklāt vārda brīvība līdzās tradicionālām tās izpausmēm, piemēram, runām, plašsaziņas līdzekļos pausto viedokļu dažādībai, dalībai demonstrācijās un citos pasākumos, ietver arī dažādas mākslinieciskas izpausmes formas, kā, piemēram, rakstniecību, glezniecību, mūziku, un arī citas kombinētas vārda brīvības izpausmes, tostarp simbolu lietošanu (sk. *Satversmes tiesas 2015.gada 2.jūlija sprieduma lietā Nr.2015-01-01 11.4.punktu*), tomēr Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz vārda brīvību nav absolūtas un var tikt ierobežotas, ja tas nepieciešams sabiedrības interešu labā (sk. *Satversmes tiesas 2015.gada 2.jūlija sprieduma lietā Nr.2015-01-01 13.punktu*). Tāpat tiesības uz vārda brīvību nenozīmē visatļautību. Gan no Satversmes, gan arī no Latvijai saistošajiem starptautiskajiem cilvēktiesību dokumentiem izriet, ka tiesības uz vārda brīvību var ierobežot. Valsts var noteikt vārda brīvības ierobežojumus gadījumos, kad personas tiesības uz vārda brīvību tieši ietekmē citu personu tiesības, kā arī gadījumos, kad vārda brīvība rada nepārprotamus un tiešus draudus sabiedrībai (sk. *Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 secinājumu daļas 22.punktu un Manfred Nowak. U.N. Covenant on Civil and Political Rights. CCPR Commentary. – Publisher N.P.Engel, Kehl, Strasbourg, Arlington, 1993, p.337*). Ievērojot minēto, Padome uzskata, ka par leģitīmo mērķi, saskaņā ar kuru ir pieļaujams ar administratīvo aktu ierobežot personas vārda brīvību saskaņā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmo daļu par 26. panta 3. un 4. punkta pārkāpumu, atzīstama valsts interese aizsargāt valsts drošību, teritoriālo vienotību un sabiedrisko drošību, nodrošinot aizsardzību pret sabiedrības segregāciju.

Padome uzskata, ka lēmums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai. Ja aizsargājamo leģitīmo mērķi aizskar tieši elektroniskā plašsaziņas līdzekļa programmas retranslācija no citām valstīm, tad šādas retranslācijas ierobežošana viennozīmīgi novērš leģitīmā mērķa pārkāpumu. Šāds ierobežojums piemērots un pieļaujams, it īpaši attiecībā uz televīzijas programmu un neobjektīviem ziņu raidījumiem.

Administratīvā akta piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai

Attiecībā uz vārda brīvības ierobežojuma vērtējumu jāņem vērā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) izdarītie secinājumi par to, ka audiovizuāliem medijiem, kā radio un televīzijai, ņemot vērā to iespējas nodot ziņas caur skaņu un attēlu, piemīt spēja ātrāk un iedarbīgāk ietekmēt sabiedrību, nekā drukātajai preseī (sk. *ECT sprieduma lietā Manole and Other v. Moldova 97. punktu*). Tātad arī sabiedrībai kaitīga informācija caur televīziju rada krietni ievērojamāku negatīvu efektu sabiedrībai, nekā drukātā prese. Līdz ar to pret televīzijas programmas ierobežošanu valstij nebūtu jāizvirza tik stingri kritēriji, kā attiecībā uz vārda brīvības ierobežošanu drukātajā presē. Šajā aspektā būtiski ņemt vērā televīzijas sižetu iedarbību uz skatītājiem ar dažādiem skatītāju uztveri ietekmējošiem paņēmieniem.

Tāpat šajā aspektā jāņem vērā Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra spriedumā lietā Nr. 2003-05-01 paustās atziņas. Šajā spriedumā tiesa atsaucās uz ECT bijušā prezidenta Luciusa Vildhābera sniegto viedokli intervijā, kurā viņš norādīja, ka būtu jānodala, kāda

informācija vērtējama kā žurnālista vai kādas trešās personas viedoklis, bet kāda sniegta kā ziņu materiāls. Ziņu materiāliem vienmēr jābūt patiesiem, bet viedoklis vienmēr ir subjektīvs un emocionāls, tāpēc kādam var būt arī ļoti netīkams (*sk. sprieduma 24. punktu*). Tāpat šajā spriedumā norādīts, ka tiesības uz vārda un preses brīvību ir atvasinātas no sabiedrības tiesībām saņemt informāciju un nav uzskatāmas par kādām īpašām žurnālistam dotām tiesībām. Sabiedrībai ir tiesības saņemt patiesu informāciju – tā ir aksioma. Un mediju uzdevums un pienākums ir kalpot sabiedrības interesēm.

Līdz ar to, Padomes ieskatā, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmajā daļā paredzētais instruments tiesību uz vārda brīvību ierobežošanai – elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu retranslācijas no citām valstīm ierobežošana – ir uzskatāms par piemērotu līdzekli leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Administratīvā akta nepieciešamība, demokrātiskā sabiedrībā

Konkrētajā gadījumā, kā tas secināts iepriekš, leģitīmā mērķa aizskārumu rada programmas “Rossija RTR” satura (raidījumu) retranslācija.

ECT ir secinājusi, ka nevar izslēgt to, ka persona vai personu grupa atsauksies uz ECTK vai tās protokolos nostiprinātajām tiesībām, lai tām būtu “tiesības” uz rīcību, kas praksē nozīmē darbības, kuru nodoms ir ECTK noteikto tiesību vai brīvību sagraušana; jebkāda šāda graujoša darbība darītu galu demokrātijai. Tieši šīs bažas lika ECTK autoriem iekļaut tajā 17. pantu, kas nosaka: “*Neviena no (...) ECTK normām nav tulkojama kā kādas valsts, grupas vai personas tiesības veikt jebkuru darbību, kuras mērķis ir likvidēt (...) ECTK atzītās tiesības un brīvības vai ierobežot tās lielākā mērā nekā tas noteikts ECTK*” (*Collected Edition of the "Travaux Préparatoires": Official Report of the Consultative Assembly, 1949., 1949, 1235.-1239. lpp*). Nevajadzētu nevienam atļaut izmantot Konvencijas noteikumus, lai vājinātu vai iznīcinātu demokrātiskas sabiedrības ideālus un vērtības (*ECT sprieduma lietā Refah Partisi un Others v. Turkey [GC] Nr. 41340/98, 41342/98, 41343/98 and 41344/98, 99. punkts*). Tādējādi, lai garantētu demokrātiskas sistēmas drošību, stabilitāti un efektivitāti, valstij var būt nepieciešamība veikt īpašus pasākumus sevis aizsargāšanai. Tādēļ ECT ir atzinusi “sevi aizstāvēt spējīgas demokrātijas” jēdziena leģitimitāti (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2006. gada 16. marta sprieduma lietā Ždanoka v. Latvia 100. punkts*).

Padomes ieskatā, uz konkrēto gadījumu ir attiecināms ECT judikatūrā nostiprinātais “sevi aizstāvēt spējīgas demokrātijas” jēdziens, no kura izriet valsts tiesības ierobežot ECTK paredzētās tiesības, tostarp, tiesības uz vārda brīvību, ja šīs tiesības tiek izmantotas pretēji ECTK paredzētajiem mērķiem. Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka demokrātiskai valstij ir ne vien tiesības, bet arī pienākums aizsargāt principus, pamatojoties uz kuriem tā ir radīta (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2005-13-0106 13.6. punktu*).

Konkrētajā gadījumā nav šaubu par to, ka programmas “Rossija RTR” raidījumos atspoguļotā informācija nepārprotami un būtiski nonāk pretrunā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26. panta 3. un 4. punktu kā arī Direktīvas 6.pantu. Līdz ar to šī informācija ir pretrunā arī ar leģitīmo mērķi, kuru aizsargā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 26.pants. Tādējādi, Padomes ieskatā, ir nepieciešams novērst leģitīmā mērķa aizskārumu, ko rada programmas “Rossija RTR” retranslācija, lai aizsargātu valsts drošību, teritoriālo vienotību un sabiedrisko drošību. Bez tam, ņemot vērā televīzijas ievērojamo lomu

informācijas sniegšanā iedzīvotājiem, Padome uzskata, ka nepastāv citi tiesiski mehānismi, kā ierobežot programmas “Rossija RTR” radīto aizskārumu, kā vien Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmajā daļā paredzētās Padomes tiesības ierobežot programmas retranslāciju.

Padome uzskata, ka administratīvā akta ierobežojošo mērķi var sasniegt ar samērīgu laika periodu, uz kādu būtu ierobežojuma programmas “Rossija RTR” retranslācija Latvijas teritorijā. Padomes ieskatā šis laika periods ir 12 (divpadsmit) mēneši. Šāds laiks dod iespēju gan programmas “Rossija RTR” izplatītājam, gan tās retranslētājiem Latvijas teritorijā apsvērt un atrast atbilstošu risinājumu, lai pēc programmas “Rossija RTR” retranslācijas iespējamās atsākšanas netiktu atkārtoti pārkāpti likumdevēja Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā noteiktie aizliegumi saistībā ar retranslēto programmu saturu.

Administratīvā akta samērīgums

Tiesisko seku samērība (saprātīgums) jāapsver vienmēr, proti, katra administratīvā akta izdošanas gadījumā. Tiesību piemērošanas neatņemama sastāvdaļa ir tiesisko seku konkretizēšana un šajā posmā tiesību piemērotāja pienākums ir apsvērt tiesiskās sekas un izvēlēties tās sekas, kuras sasniedz tiesību mērķi – taisnīgumu (*Satversmes tiesas 2007. gada 28. februāra lēmuma lietā Nr. 2006-41-01 14.2. punkts*). Uz šādu iestādes pienākumu norāda arī APL 13. pantā nostiprinātais samērīguma princips: “*Labumam, ko sabiedrība iegūst ar ierobežojumiem, kas uzlikti adresātam, ir jābūt lielākam nekā viņa tiesību vai tiesisko interešu ierobežojumam. Būtiski privātpersonas tiesību vai tiesisko interešu ierobežojumi ir attaisnojami tikai ar nozīmīgu sabiedrības labumu.*”

Padomes ieskatā konkrētajā gadījumā labums, ko iegūs sabiedrība, ir skaidri redzams. Sabiedrību vairs nesasnies tādi raidījumi, kuros paustie viedokļi ir nesamērīgi aizskaroši, nicinot un noniecinot gan Latviju, gan citas valstis, kā arī to iedzīvotājus. Sabiedrība vairs nebūs pakļauta tādas neobjektīvas informācijas spiedienam, kas nemitīgi atgādina par Baltiju un Latviju kā “neizdevušos valsti”, kā arī sabiedrību nesasnies tādi elektroniskajā plašsaziņas līdzeklī pausti izteikumi, kas aicina uz kara vai militāra konflikta izraisīšanu un veicina naida kurināšanu etniskās vai valstspiederības dēļ.

Papildus jānoskaidro, kāds ir iespējamais kaitējums un zaudējumi, kas ar administratīvo aktu tiks nodarīti programmas “Rossija RTR” izplatītājam un tiem elektroniskiem plašsaziņas līdzekļiem, kas šo programmu retranslē un citā veidā izplata Latvijas teritorijā. Attiecībā uz tiesību uz vārda brīvību ierobežojumu programmas “Rossija RTR” izplatītājam, secināms, ka sabiedrības ieguvums ir lielāks kā personas tiesību aizskārumus, jo sabiedrības interesēs ir tās pasargāšana no neobjektīviem un tendencioziem raidījumiem, kuru saturs aicina uz kara vai militāra konflikta izraisīšanu un veicina naida kurināšanu etniskās vai valstspiederības dēļ. Vienlaikus šajā gadījumā programmas “Rossija RTR” izplatītāja tiesības uz vārda brīvību nav īpaši aizsargājamas. Satversmes tiesa 2003. gada 29. oktobra spriedumā lietā Nr. 2003-05-01 secinājumu daļas 31. punktā ir atzinusi, ka preses pienākums ir sniegt tikai patiesu informāciju un vārda brīvība šajā aspektā ietver arī pienākumus un atbildību. Šādu secinājumu attiecībā uz žurnālistiem vairākkārt izdarījusi arī ECT, norādot, ka ECTK 10. pants tos aizsargā tikai tādā gadījumā, ja „tie darbojas godprātīgi, sniedz precīzu un pārbaudītu informāciju, ievērojot žurnālista ētiku” (*sk. Human Rights. The 1998 Act and the European Convention. London,*

Sweet & Maxwell, 2000, p.300, sk. arī Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway, para.65, 1996.gada 27.marta spriedumu lietā Goodwin v. United Kingdom, para.39 un 1999.gada 21.janvāra spriedumu lietā Fressoz and Roire v. France, para.54).

Tāpat Padome izvērtē arī iespējamus zaudējumus, kas līdz ar retranslācijas aizliegumu varētu rasties elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem, kas retranslē programmu “Rossija RTR” Latvijas teritorijā. ECT ir atzinusi, ka plurālisms un demokrātija balstās uz kompromisu, kas prasa dažādas piekāpšanās no indivīdu puses, kuriem reizēm ir jābūt gataviem ierobežot dažas no savām brīvībām, lai nodrošinātu lielāku valsts stabilitāti kopumā (*ECT spriedums lietā Refah Partisi and Others v. Turkey [GC], Nr. 41340/98, 41342/98, 41343/98 and 41344/98, 99. punkts*). Tādējādi jautājums, kas tiek izvirzīts, ir par kompromisa panākšanu starp prasībām aizstāvēt demokrātisku sabiedrību, no vienas puses, un prasībām aizstāvēt cilvēktiesības, no otras puses. Ikreiz, kad valsts vēlas atsaukties uz “sevi aizstāvēt spējīgas demokrātijas” principu, lai pamatotu iejaukšanos indivīda tiesībās, tai ir rūpīgi jāizvērtē apsveramā pasākuma mērogs un sekas, lai nodrošinātu iepriekšminētā līdzsvara panākšanu (*ECT 2006. gada 16. marta sprieduma lietā Ždanoka v Latvia [GC] 100. punkts*).

Padome saskata pamatu pieņēmumam, ka zaudējumi elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem, kuri retranslē programmu “Rossija RTR”, kas var rasties saistībā ar lēmumā noteikto aizliegumu retranslēt programmu “Rossija RTR” uz noteiktu laiku, nebūs ievērojami. Līdz ar to Padome secina, ka sabiedrības ieguvums būs lielāks, nekā aizliegums komersantiem uz noteiktu laiku retranslēt programmu “Rossija RTR”, kuras raidījumu saturs rada būtisku kaitējumu sabiedrībai. Šāds tiesību ierobežojums ir attaisnojams ar sabiedrības tiesībām uz drošību un lielāku valsts stabilitāti kopumā.

Ievērojot iepriekš minēto, Padome uzskata, ka saskaņā ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmo daļu ir pamats pieņemt lēmumu par aizliegumu retranslēt programmu “Rossija RTR” Latvijas teritorijā 12 (divpadsmit) mēnešus no šī lēmuma spēkā stāšanās dienas.

Šis lēmums atbilstoši APL 1. panta 3. punktam ir vispārīgais administratīvais akts, jo tas attiecas uz individuāli nenoteiktu personu loku, kas atrodas konkrētos un identificējamos apstākļos. Proti, šis administratīvais akts attiecas uz jebkuru personu (elektronisko plašsaziņas līdzekli), kas Latvijas teritorijā veic programmas “Rossija RTR” retranslāciju Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 1. panta 28. punkta izpratnē (*retranslāciju šī jēdziena plašākajā izpratnē atbilstoši šajā lēmumā iepriekš norādītajam*). Šis lēmums kā vispārīgais administratīvais akts paziņojams publiski oficiālajā laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”, atbilstoši Paziņošanas likuma 11. panta otrajai daļai. Saskaņā ar Paziņošanas likuma 11. panta piekto daļu un APL 70. panta pirmo daļu, šis lēmums stājas spēkā nākamajā darba dienā pēc tā publicēšanas oficiālajā laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”.

Padome saskaņā ar APL 62. panta trešo daļu norāda apsvērumus, kāpēc tā uzskata, ka pie konkrētā lēmuma pieņemšanas nebija nepieciešams uzklaut šī lēmuma adresātu viedokli. Tā kā konkrētajā gadījumā administratīvajā aktā noteiktais ierobežojums tiek vērsts pret jebkuru personu, kas retranslē programmu “Rossija RTR” Latvijas teritorijā, lai pasargātu būtiskas sabiedrības intereses, tad potenciālo adresātu uzklausišana ir faktiski neiespējama to ievērojamā skaita dēļ. Bez tam Padome administratīvajā aktā ir veikusi administratīvā akta potenciālo adresātu argumentu izvērtējumu un pamatojusi šāda ierobežojuma atbilstību

tiesību uz vārda brīvību aizsardzības kontekstā. Secinot, ka administratīvais akts samērīgi ierobežo personas, kas Latvijas teritorijā retranslē programmu “Rossija RTR”, tiesības un šādu ierobežojumu sabiedrības interesēs ir nepieciešams noteikt bez kavēšanās, potenciālo adresātu viedokļa uzklauššana varētu nebūt adekvāta.

IV. PADOMES RĪCĪBA NAIDU KURINOŠĀ SATURA IZPLATĪŠANAS GADĪJUMĀ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVAS “AUDIOVIZUĀLO MEDIJU PAKALPOJUMU DIREKTĪVA” IZPRATNĒ

Tā kā programma Latvijas teritorijā tiek izplatīta (tai skaitā retranslēta) no Zviedrijas (programmas “Rossija RTR” apraides atļaujas turētājs Zviedrijas karalistē ir Federal State Unitary Enterprise – The Russian Television and Radio Broadcasting Company), apskatot programmas izplatīšanas ierobežošanu Latvijas teritorijā, vērā ņemama Direktīva.

Direktīvas 3.panta pirmais punkts nosaka, ka *“dalībvalstis nodrošina uztveršanas brīvību un savā teritorijā neierobežo audiovizuālo mediju pakalpojumu retranslāciju no citām dalībvalstīm tādu apsvērumu dēļ, kuri ietilpst šīs direktīvas koordinētajās jomās,”* taču 3.panta 2.punktā ir noteikts, ka *“dalībvalstis var uz laiku atkāpties no šā panta 1.punkta, ja audiovizuālo mediju pakalpojums, ko sniedz citas dalībvalsts jurisdikcijā esošs mediju pakalpojumu sniedzējs, klaji, nopietni un smagi pārkāpj 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu vai 6.a panta 1. punktu vai apdraud sabiedrības veselību, vai rada nopietnu un smagu tās apdraudējuma risku.”*

Direktīvas 6.panta 1.punkta a) apakšpunkts nosaka: *“Neskarot dalībvalstu pienākumu ievērot un aizsargāt cilvēka cieņu, tās ar atbilstīgiem līdzekļiem nodrošina, ka audiovizuālo mediju pakalpojumi, kurus sniedz to jurisdikcijā esoši mediju pakalpojumu sniedzēji, nesatur nekādu: kūdišanu uz vardarbību vai naida kurināšanu pret personu grupu vai grupas locekli jebkura Hartas 21. pantā minēta motīva dēļ.”*

Direktīva paredz dalībvalstu iespējas ierobežot televīzijas apraides brīvu apriti, bet tikai saskaņā ar nosacījumiem, kas paredzēti Direktīvā, un saskaņā ar tajā noteikto procedūru.

Direktīvas 3. panta 2. punktā noteikts, ka dalībvalsts var uz laiku pārtraukt televīzijas retranslāciju no citām valstīm, ja tiek izpildīti šādi nosacījumi:

“1. Dalībvalstis var uz laiku atkāpties no šā panta 1. punkta, ja audiovizuālo mediju pakalpojums, ko sniedz citas dalībvalsts jurisdikcijā esošs mediju pakalpojumu sniedzējs, klaji, nopietni un smagi pārkāpj 6. panta 1. punkta a) apakšpunktu vai 6.a panta 1. punktu vai apdraud sabiedrības veselību, vai rada nopietnu un smagu tās apdraudējuma risku.

2. Šā punkta pirmajā daļā minēto atkāpi piemēro, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) Iepriekšējo 12 mēnešu laikā mediju pakalpojumu sniedzējs ir vismaz divreiz jau veicis vienu vai vairākas pirmajā daļā aprakstītās rīcības;*
- b) attiecīgā dalībvalsts rakstiski ir paziņojusi mediju pakalpojumu sniedzējam, dalībvalstij, kuras jurisdikcijā ir minētais pakalpojumu sniedzējs, un Komisijai par varbūtējo pārkāpumu un par samērīgiem pasākumiem, ko tā nodomājusi veikt, ja jebkāds šāds pārkāpums atkārtotos;*

- c) *attiecīgā dalībvalsts ir ievērojusi mediju pakalpojumu sniedzēja tiesības uz aizstāvību un jo īpaši – devusi minētajam pakalpojumu sniedzējam iespēju paust savus uzskatus par varbūtējiem pārkāpumiem; un*
- d) *apspriešanās ar dalībvalsti, kuras jurisdikcijā ir pakalpojumu sniedzējs, un Komisiju nav noslēgušās ar izlīgumu viena mēneša laikā pēc tam, kad Komisija saņēmusi b) apakšpunktā minēto paziņojumu.”*

Padomes veiktie pasākumi procedūras laikā

1. 2020.gada 18.augusts – Padome informē Eiropas Komisiju, Zviedrijas mediju regulatoru (The Swedish broadcasting authority) un programmas “Rossija RTR” pārstāvjus (Federal State Unitary Enterprise – The Russian Television and Radio Broadcasting Company (VGTRK) par to, ka Padome programmas “Rossija RTR” 2020.gada 10.jūlija raidījumā “60 minūtes” ir konstatējusi naida kurināšanas pazīmes, kas atbilst Direktīvas 6.panta kritērijiem.
2. 2020.gada 5.oktobris – saņemta atbilde no “Swedish Press and Broadcasting Authority”, kurā norādīts, ka konkrētajā gadījumā “Swedish Press and Broadcasting Authority” nav tiesību izskatīt šādas lietas un informācija tiks nodota policijai.
3. 2020.gada 19.oktobris – saņemta e-pasta vēstule no Eiropas Komisijas pārstāvjiem par iespējamu tikšanos saistībā ar Padomes konstatēto pārkāpumu programmā.
4. 2020.gada 20.novembris – tikšanās ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem.
5. 2020.gada 17.decembris – saņemta vēstule no “Swedish Press and Broadcasting Authority”, kurā sniegta informācija, ka saistībā ar Padomes konstatēto pārkāpumu programmā Zviedrijas policija lietu ir izbeigusi.
6. 2021.gada 13.janvāris - Padome informē Eiropas Komisiju, Zviedrijas mediju regulatoru (The Swedish broadcasting authority) un programmas “Rossija RTR” pārstāvjus (Federal State Unitary Enterprise – The Russian Television and Radio Broadcasting Company (VGTRK) par to, ka Padome programmas “Rossija RTR” 2020.gada 10.jūlija raidījumā “60 minūtes”, 2020.gada 17.septembra raidījumā “60 minūtes” un 2020.gada 21.oktobra raidījumā “60 minūtes” ir konstatējusi naida kurināšanas pazīmes, kas atbilst Direktīvas 6.panta kritērijiem (naida kurināšana valstspiederības dēļ, šī jēdziena plašākajā nozīmē), kā arī aicinājumus uz militāru konfliktu izraisīšanu. Vienlaikus Padome informēja par iespēju rast pusēm pieņemamu risinājumu, kā arī informēja puses par nodomu ierobežot programmas “Rossija RTR” retranslāciju Latvijas teritorijā.
7. 2021.gada 27.janvāris – Padome saņēmusi programmas “Rossija RTR” paskaidrojumus par Padomes konstatētajiem pārkāpumiem. Paskaidrojumu programmas pārstāvji norāda, ka augstu vērtē vārda brīvību un neuzskata, ka konkrētajā gadījumā būtu pamats ierobežot personu tiesības izteikties.
8. 2021.gada 28.janvāris – Padomes tikšanās ar programmas “Rossija RTR” pārstāvjiem, kuras laikā programmas pārstāvjiem sev saprotamā valodā nodrošināta iespēja izteikties, sniegt argumentus un uzdot jautājumus par konstatētajiem pārkāpumiem.

9. 2021.gada 2.februāris – Padomes tikšanās ar “Swedish Press and Broadcasting Authority” un Eiropas Komisijas pārstāvjiem, pārrunājot jautājumus, kas saistīti ar Padomes konstatētajiem pārkāpumiem programmā “Rossija RTR”.

Pieņemot lēmumu, Padome ir ņēmusi vērā “Swedish Press and Broadcasting Authority” rakstiski un arī tikšanās laikā sniegto informāciju par rīcību saistībā ar Padomes konstatētajiem pārkāpumiem. Rakstiskajās vēstulēs norādīts, ka šādu pārkāpumu izskatīšana nav “Swedish Press and Broadcasting Authority” kompetencē, tādējādi secināms, ka nav iespējama aktīva darbība no atbildīgā regulatora konstatēto pārkāpumu turpmākai novēršanai. Tikšanās laikā “Swedish Press and Broadcasting Authority” pārstāve norādīja, ka 2020.gada nogalē tikusi izveidota jauna struktūra, kura turpmāk nodarbosies ar šādu un līdzīgu jautājumu izskatīšanu, taču pārstāvji norādīja, ka, ņemot vērā, ka struktūra ir jauna un tā nekad nav izskatījusi līdzīga satura jautājumus, šobrīd vispār nav prognozējams laika posms, kādā šis jautājums varētu tikt izskatīts. Arī vairākkārtīgi apspriežoties ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem un sniedzot atbildes uz jautājumiem, netika rasts risinājums konstatēto pārkāpumu turpmākai novēršanai.

Tāpat Padome ir rūpīgi izvērtējusi arī Federal State Unitary Enterprise – The Russian Television and Radio Broadcasting Company (VGTRK) gan rakstiski, gan tikšanās laikā sniegtos paskaidrojumus. Padomes ieskatā, VGTRK sniegtajiem izvirzītajiem argumentiem nav izšķirošanas nozīmes, jo arī gadījumos, kad naida kurināšana vai aicinājuma uz karu vai militāra konflikta izraisīšanu epizodes ir konstatētas diskusiju raidījumos, raidorganizācija nes atbildību par šādu viedokļu paušanas neierobežošanu. Proti, gadījumā, ja diskusiju formātā piešķirtās tiesības tās dalībniekiem brīvi paust savu viedokli tiek izmantots negodprātīgi jeb tādā veidā, kas ir atbilstošs plašsaziņas līdzekļa redakcionālajai politikai, Padomes ieskatā, vārda brīvības izmantošana nolūkā raisīt naidīgu attieksmi vai paust aicinājumu uz karu nav pieļaujama vārda brīvības izpausme, jo tā neatbilst vispārējiem elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības mērķiem – informēt, izglītēt un izklaidēt sabiedrību, kā arī ir pretēji demokrātijas pamatprincipiem.

Ņemot vērā visu minēto, Padome secina, ka ir veikusi visus Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā un Direktīvā noteiktos pienākumus, informējot elektronisko plašsaziņas līdzekli, valsti, kuras jurisdikcijā ir pakalpojuma sniedzējs un Eiropas Komisiju par konstatētajiem pārkāpumiem programmā, kā arī ievērojusi mediju pakalpojumu sniedzēja tiesības uz aizstāvību un jo īpaši – devusi minētajam pakalpojumu sniedzējam iespēju paust savus uzskatus par varbūtējiem pārkāpumiem gan rakstveidā, gan mutiski Padomes sēdes laikā. Tāpat Padome ir izvērtējusi rakstiski sniegtos komentārus un veikusi apspriešanos ar “Swedish Press and Broadcasting Authority”, kuras jurisdikcijā ir programma “Rossija RTR”, kā arī apspriedusies ar Eiropas Komisiju, mēģinot panākt pusēm pieņemamu risinājumu.

Padome secina, ka, veicot visas Direktīvā noteiktās darbības, nav izdevies panākt, lai turpmāki pārkāpumu programmā netiktu pieļauti, kā arī Padomes ieskatā, ņemot vērā VGTRK pausto nostāju, nav sagaidāms, ka nākotnē elektroniskā plašsaziņas līdzekļa darbība varētu krasi mainīties. Padome ņem vērā, ka šī nav pirmā reize, kad programmā “Rossija RTR” konstatēti Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma un Direktīvas pārkāpumi – iepriekš programmas “Rossija RTR” izplatīšana Latvijas Republikā tika ierobežota 2019.gadā. Padome uzskata, ka ir nepieļaujama situācija, ka elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos Latvijas

teritorijā tiek izplatīti nacionālo naidu kurinoši izteikumi, kas ietekmē dažādu tautu mierīgu līdzāspastāvēšanu, kā arī aicinājumi uz karu un militāra konflikta izraisīšanu, kas apdraud Latvijas Republikas un citu valstu suverenitāti un neatkarību. Padome uzsver, ka kaitīgās sekas sabiedrībai radušās jau šo raidījumu demonstrēšanas brīdī un nav iespējams izmērīt, cik liels kaitējums sabiedrībai jau nodarīts, tādēļ nav šaubu, ka ir nepieciešams rīkoties nekavējoties, lai pasargātu auditoriju Latvijā un līdzīgi gadījumi neatkārtotos.

Ņemot vērā visus minētos apstākļus, kā arī rūpīgi vērtējot Padomei rakstiski un mutiski sniegto informāciju no VGTRK, “Swedish Press and Broadcasting Authority” un Eiropas Komisijas, Padome secina, ka pusēm nav izdevies vienoties par pieņemamu situācijas risinājumu.

Ievērojot minēto un pamatojoties uz Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmo daļu, Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

nolemj:

Aizliegt retranslēt (tajā skaitā izplatīt) programmu “Rossija RTR” Latvijas teritorijā 12 (divpadsmit) mēnešus no šī lēmuma spēkā stāšanās dienas.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 188.panta otro daļu šo lēmumu var pārsūdzēt viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas, iesniedzot pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā.

Padome nolemj, ka šī lēmuma pārsūdzēšana neaptur tā darbību. No Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmās daļas izriet, ka Padome attiecīgajā panta daļā noteiktajos izņēmuma gadījumos var ierobežot programmu retranslāciju no citām valstīm. Savā būtībā šāda programmas retranslācijas ierobežošana ir līdzīga Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21. panta otrajā daļā paredzētajai elektroniskā plašsaziņas līdzekļa darbības apturēšanai. Līdzīgi šie juridiskie instrumenti ir tāpēc, ka ārvalsts elektroniskā plašsaziņas līdzekļa, kura programma tiek retranslēta Latvijā, darbību padome nevar apturēt, jo tas atrodas ārvalstī un ir pakļauts nevis Padomes, bet ārvalsts uzraugošajai institūcijai. Tomēr, kā izriet no Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.¹ panta pirmās daļas, tā vietā Padome var ierobežot ārvalsts elektroniskā plašsaziņas līdzekļa programmas retranslāciju Latvijā. Rezultāts abos gadījumos faktiski ir identisks, proti, elektroniskā plašsaziņas līdzekļa veidotā programma nenonāk līdz iespējamajai šīs programmas auditorijai Latvijā.

Tā kā retranslācijas ierobežošana savā būtībā ir līdzīga Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 21.panta otrajā daļā paredzētajam juridiskam instrumentam, kura mērķis ir ietekmēt elektroniskā plašsaziņas līdzekļa darbību, t.i., motivēt elektronisko plašsaziņas līdzekli turpmāk ievērot likumu un veidot savu programmu atbilstoši likuma prasībām, tad arī retranslācijas ierobežošanai ir tāds pats mērķis – motivēt ārvalsts elektronisko plašsaziņas līdzekli turpmāk veidot savu programmu atbilstoši Latvijas likumam, tajā skaitā Direktīvai.

Tā kā minēto apsvērumu dēļ retranslācijas ierobežošanai ir jākalpo kā elektronisko plašsaziņas līdzekli motivējošam instrumentam, tad šāda juridiskā instrumenta piemērošanas gadījumā retranslācijas ierobežošanai būtu jāstrādā darboties nekavējoties un tai būtu jādarbojas neatkarīgi no tā, vai lēmums par retranslācijas ierobežošanu tiek pārsūdzēts. Tikai tādā gadījumā tiks panākts mērķis, ka retranslācijas ierobežošana motivē ārvalsts elektronisko plašsaziņas līdzekli turpmāk ievērot Latvijas likumu.

Pretējā gadījumā, t.i., ja lēmuma par retranslācijas ierobežošanu darbība tiktu apturēta lēmuma pārsūdzēšanas rezultātā, lēmums par retranslācijas ierobežošanu faktiski vairs nespētu pildīt savu uzdevumu motivēt likumu pārkāpušo elektronisko plašsaziņas līdzekli turpmāk ievērot likumu. Savukārt pēc, iespējams, vairākiem gadiem, kad beigtos tiesvedība strīdā par lēmumu, ar kuru būtu ierobežota retranslācija, apstākļi varētu būt mainījušies, un tāpēc lēmums par retranslācijas ierobežošanu faktiski varētu vairs nespēt pildīt savu uzdevumu motivēt ārvalsts elektronisko plašsaziņas līdzekli ieverot Latvijas likumu.

Padome arī uzsver, ka šādā gadījumā, kad retranslācijas ierobežošanas mērķis jeb šāda lēmuma uzdevums ir motivēt ārvalsts elektronisko plašsaziņas līdzekli turpmāk ievērot Latvijas likumu, ir svarīgi, ka retranslācijas

ierobežošana kā likuma neievērošanas negatīvās sekas iestājas pēc iespējas ātrāk pēc likuma neievērošanas gadījumiem. Tikai šādā gadījumā retranslācijas ierobežošanai varētu būt vislielākā motivējošā ietekme uz ārvalsts elektronisko plašsaziņas līdzekli. Turpretim gadījumā, ja retranslācijas ierobežošana stātos spēkā tikai pēc vairākiem gadiem, kad varētu beigties tiesvedībā jautājumā par retranslācijas ierobežošanas tiesiskumu, retranslācijas ierobežošana kā likuma neievērošanas negatīvās sekas laika ziņā būtu attālinātas no likuma neievērošanas notikuma. Padome uzskata, ka tādā gadījumā retranslācijas ierobežošana faktiski varētu nespēt pildīt savu uzdevumu motivēt ārvalsts elektronisko plašsaziņas līdzekli turpmāk ievērot likumu. Turklāt, Padome uzskata, ka lēmumā konstatētie pārkāpumi ir tik smagi, ka pārsūdzība nedrīkstētu apturēt retranslāciju ierobežojošā lēmuma darbību, jo pārkāpumu smaguma dēļ, ir svarīgi, ka ārvalsts elektroniskais plašsaziņas līdzeklis pēc iespējas ātrāk un lielākā mērā kļūtu motivēts turpmāk ievērot Latvijas likumu.

Ievērojot minēto, Padome nosaka, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturrtās daļas 2.punktu šā lēmuma pārsūdzēšana neaptur tā darbību.

Padomes priekšsēdētājs

Ivars Āboliņš

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA
ZĪMOGU*